

Колотило М. М.

<https://orcid.org/0009-0009-5526-5501>

РЕФОРМА СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ АЛБАНІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСУ ВСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті розглянуто реформу системи правосуддя в Албанії з 2016 р. крізь призму процедури вступу до Європейського Союзу та практики Європейського суду з прав людини в індивідуальних справах. У першій частині проаналізовано загальний контекст, у якому було запроваджено реформу системи правосуддя 2016 року в Албанії, та розглянуто основні її елементи. У другій частині проаналізовано ключові рішення Європейського суду з прав людини щодо процесу реформи системи правосуддя в Албанії з 2016 р. за індивідуальними скаргами суддів та прокурорів, звільнених зі своїх посад за результатами процедури переатестації. Зокрема, розглянуто такі аспекти: статус органів, створених для переатестації суддів і прокурорів, їхню незалежність та неупередженість; пропорційність втручання в приватне життя заявників. Насамкінець стаття має на меті оцінити вплив рішень у конкретних справах Європейського суду з прав людини на процедуру вступу Албанії та інших держав-кандидатів до Європейського Союзу. Обґрунтовано, що висновки, отримані в індивідуальних справах щодо реформи системи правосуддя в Албанії, слід тлумачити в значно ширшому контексті процедури вступу до Європейського Союзу інших держав-кандидатів.

Ключові слова: верховенство права, Європейський суд з прав людини, оцінювання суддів і прокурорів, держава-кандидат, розширення Європейського Союзу.

Постановка проблеми. Процес вступу до Європейського Союзу передбачає певні вимоги до держав-кандидатів. Перед набуттям статусу кандидата та після цього, а також під час активної фази переговорів держави-кандидати повинні виконати низку умов, які ставить перед ними Європейський Союз. Зокрема, такі умови можуть стосуватися реформи системи правосуддя в державах-членах. Ця стаття має на меті проаналізувати основні положення реформи системи правосуддя в Албанії після набуття статусу кандидата на вступ до ЄС, дослідити правову позицію щодо цих реформ Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) та оцінити більш загальний вплив цих висновків на процедури реформ в інших державах-кандидатах.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання аналізу реформи системи правосуддя в Албанії привернуло значну увагу після ухвалення рішень ЄСПЛ у справах щодо заявників, яких було звільнено з посад судді чи прокурора внаслідок проведеної у 2016 р. реформи. Йдеться, зокрема, про рішення в таких справах: «Джоджай проти Албанії» (*Xhoxhaj v. Albania*)¹,

«Беснік Кані проти Албанії» (*Besnik Cani v. Albania*)², «Нікехасані проти Албанії» (*Nikëhasani v. Albania*)³, «Севдарі проти Албанії» (*Sevdari v. Albania*)⁴ та «Гаші та Гіна проти Албанії» (*Gashi and Gina v. Albania*)⁵. Ще до рішень ЄСПЛ запроваджену в Албанії процедуру переатестації суддів і прокурорів аналізували, зокрема, Барда Макшуні та Умберто Куччі⁶. Рішення ЄСПЛ вивчали, зокрема, Іна Джепа⁷ та Тамара Горбачевська⁸. Проте в науковій літературі бракує аналізу

² ECHR, *Besnik Cani v. Albania*, 37474/20, 4 October 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219773>.

³ ECHR, *Nikëhasani v. Albania*, 58997/18, 13 December 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221479>.

⁴ ECHR, *Sevdari v. Albania*, 40662/19, 13 December 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221482>.

⁵ ECHR, *Gashi and Gina v. Albania*, 29943/18, 4 April 2023, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223923>.

⁶ Bardha Maxhuni and Umberto Cucchi, *An analysis of the Vetting Process in Albania* (Group for Legal and Political Studies, Policy Analysis No. 01/2017, June 2017), <https://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2017/06/Policy-Analysis-An-Analysis-of-the-Vetting-Process-in-Albania.pdf>.

⁷ Ina Xhepa, "Xhoxhaj v. Albania: the aftermath of the vetting process in Albania," Strasbourg Observers, June 25, 2021, <https://strasbourgobservers.com/2021/06/25/xhoxhaj-v-albania-the-aftermath-of-the-vetting-process-in-albania/>

⁸ Тамара Горбачевська, «Переатестація суддів та прокурорів: засади легітимності антикорупційної системи у практиці ЄСПЛ», Харківська правозахисна група, <https://lawyer.khpg.org/1528864719>.

¹ ECHR, *Xhoxhaj v. Albania*, 15227/19, 9 February 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208053>.

ширшого впливу практики ЄСПЛ щодо реформи системи правосуддя в Албанії на євроінтеграційні процеси загалом.

Мета статті – проаналізувати реформу системи правосуддя Албанії крізь призму рішень ЄСПЛ у ширшому контексті процедури вступу до ЄС; окреслити основні висновки, висловлені в судових рішеннях, та оцінити їхній вплив на процедуру вступу інших держав-кандидатів до ЄС.

Виклад основного матеріалу

І. Загальний контекст, у якому було запроваджено реформу системи правосуддя Албанії

Албанія подала заявку на вступ до Європейського Союзу 24 квітня 2009 р. У відповідь на заявку Європейська Комісія підготувала аналітичний звіт 9 листопада 2010 р.⁹ У звіті, зокрема, зазначено, що Албанії доведеться докласти значних зусиль для наближення до *acquis* ЄС у сфері судової влади та основоположних прав¹⁰. Європейська Комісія звернула увагу на те, що незалежність судової влади була послаблена через відсутність надійних систем оцінювання суддів, а також через відсутність призначень і переведень на посадах на підставі заслуг. У звіті зазначено, що до 2010 р. Албанія провела реформи судової системи, зокрема розробивши законодавство, що відповідає європейським стандартам; однак Албанія не має комплексної довгострокової стратегії реформування судової системи. Барда Макшуні та Умберто Куччі наголошують, що після падіння комуністичного режиму не було проведено люстрації чи перевірки стосовно людей, які працювали суддями та прокурорами в комуністичний період¹¹.

У червні 2014 р. Албанія отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу за підсумками засідання Європейської ради¹². Того ж 2014 року в Албанії був створений спеціальний парламентський комітет, який мав відповідати за реформу сектору правосуддя. Згодом цей комітет затвердив звіт про оцінювання системи правосуддя в Албанії. Звіт містить посилання на низку опитувань громадської думки й опитування користувачів послуг судів, які було проведено з 2009 по 2015 р. Згідно з опитуваннями, в Албанії була поширеною думка, що система правосуддя

потерпає від корупції, надмірного зовнішнього впливу, відсутності прозорої практики, надто тривалого розгляду справ та невиконання остаточних судових рішень. Цей звіт став основою для розроблення й ухвалення Стратегії реформування системи правосуддя в Албанії.

У результаті запропонованої Стратегії реформування у 2016 р. до Конституції Албанії було внесено зміни й ухвалено, зокрема, Закон про повторне оцінювання суддів і прокурорів. Відповідно до цього закону, Незалежна кваліфікаційна комісія в першій інстанції та Спеціальна апеляційна комісія здійснюють процес перевірки, який проходять усі чинні судді та прокурори. Новостворені органи оцінюють суддів і прокурорів за трьома критеріями: оцінювання статків, доброчесність та професійна компетентність¹³.

У звіті щодо Албанії за 2016 рік Європейська Комісія зазначила, що конституційні зміни, ухвалені в липні 2016 р., розпочали комплексний процес реформування системи правосуддя. Європейська Комісія рекомендувала Албанії в наступному році просувати впровадження реформи правосуддя, включно з переатестацією всіх суддів і прокурорів¹⁴. У звіті за 2017 рік Європейська Комісія зауважила, що процес переатестації всіх суддів і прокурорів розпочато і це дає перші відчутні результати¹⁵. У звіті за 2019 рік зазначено, що завершено всі першочергові перевірки в першій інстанції, а також низку перевірок в апеляційній інстанції. До опублікування звіту Європейської Комісії було опрацьовано понад 280 досьє, в результаті було ухвалено рішення стосовно 140 суддів і прокурорів, які проходили перевірку¹⁶.

ІІ. Практика ЄСПЛ у справах щодо реформи системи правосуддя в Албанії

Справа «Джоджай проти Албанії» (*Xhoxhaj v. Albania*) стала однією з перших, у якій ЄСПЛ зміг оцінити процедуру переатестації суддів

⁹ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Commission's Opinion on Albania's application for membership of the European Union, SEC(2010) 1335 final, November 9, 2010, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010SC1335>.

¹⁰ Ibid., 121.

¹¹ Maxhuni and Cucchi, *An analysis of the Vetting Process in Albania*, 2.

¹² European Council Conclusions of June 26-27, 2014, EUCO 79/14, June 27, 2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-IN1T/en/pdf>.

¹³ *Xhoxhaj v. Albania*, paras. 4-7.

¹⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2016 report, SWD(2016), 364 final, November 9, 2016, 57, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/20c77a35-937b-4a73-951c-3faa14410c0d_en?filename=20161109_report_albania.pdf.

¹⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2018 report, SWD(2018), 151 final, April 17, 2018, 16, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/7918821e-f60b-40dc-abf2-f3c2edc495e8_en?filename=20180417-albania-report.pdf.

¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2019 report, SWD(2019), 215 final, May 29, 2019, 14, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/d14ab736-12ef-4892-bf95-51d7de7a2840_en?filename=20190529-albania-report.pdf.

і прокурорів в Албанії. Відповідно до обставин цієї справи, судова кар'єра заявниці розпочалася у 1995 р., коли її було призначено на посаду судді окружного суду Тирана. У 2010 р. заявницю призначили суддею Конституційного суду на дев'ятирічний термін. У листопаді 2017 р. Незалежна кваліфікаційна комісія розпочала процедуру оцінювання щодо заявниці. У червні 2018 р. Незалежна кваліфікаційна комісія більшістю голосів ухвалила рішення про звільнення заявниці з посади з огляду на висновки, які стосуються оцінювання статків заявниці й того, що вона не повідомила про конфлікт інтересів¹⁷. З червня по листопад 2018 р. тривало провадження у справі заявниці у Спеціальній апеляційній палаті, яка залишила без змін рішення про звільнення заявниці з посади¹⁸.

Заявниця скаржилась, зокрема, що органам перевірки забракло незалежності та неупередженості, як цього вимагає стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), зважаючи на такі обставини: органи перевірки склалися з членів, які не мають стосунку до судових органів; членів органу перевірки призначав парламент без будь-якої участі судової влади; органи перевірки здійснили попереднє адміністративне розслідування, сформулювали «звинувачення» й ухвалили рішення по суті «звинувачення»¹⁹.

До цієї справи у ЄСПЛ як третя сторона долучилась також Європейська Комісія. У своїх поданнях вона стверджувала, що процес перевірки надав достатні гарантії для проведення належної правової процедури й дотримання основних прав. Водночас Європейська Комісія наголосила, що, з огляду на загальну відповідність гарантіям справедливого судового розгляду й дотримання основних прав, будь-який недолік, який може бути виявлено під час розгляду окремих справ, не ставить під сумнів основні елементи процесу перевірки²⁰.

ЄСПЛ зробив висновок, що органи, створені для переатестації суддів і прокурорів, слід вважати «судом, встановленим законом» у розумінні Конвенції²¹. Також Суд дійшов висновку, що Незалежна кваліфікаційна комісія та Спеціальна апеляційна палата були незалежними та неупередженими²².

У справі «Беснік Кані проти Албанії» (*Besnik Cani v. Albania*) заявник, який проходив процедуру

переатестації, скаржився, зокрема, щодо призначення одного з суддів Спеціальної апеляційної палати. У цій справі ЄСПЛ дійшов висновку, що порушення в процедурі призначення одного з суддів Спеціальної апеляційної палати спричинило порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) для заявника²³.

У справі «Джоджай проти Албанії» (*Xhoxhaj v. Albania*), окрім звільнення, заявниці було довічно заборонено займатися юридичною практикою. Оцінюючи цей захід крізь призму втручання в приватне життя, ЄСПЛ вважає, що порушення статті 8 Конвенції не було. Зокрема, Суд зазначає, що довічна заборона, накладена на заявницю та інших осіб, звільнених з посади на підставі серйозних етичних порушень, не суперечить і не є непропорційною законній меті, яку ставить держава, щоб забезпечити добросовісність судової системи та громадську довіру до системи правосуддя²⁴. У справі «Нікехасані проти Албанії» (*Nikëhasani v. Albania*), що стосувалась звільнення заявниці з посади прокурора, ЄСПЛ оцінив питання пропорційності можливих санкцій у разі непроходження перевірки (Закон передбачав лише два види стягнень: звільнення з посади або відсторонення від посади із зобов'язанням пройти обов'язкове навчання). У цьому випадку ЄСПЛ зазначив, що, беручи до уваги виняткові обставини, що передували введенню в дію Закону про повторне оцінювання суддів і прокурорів, такий обмежений масштаб санкцій відповідає духу процесу перевірки²⁵.

У справі «Гаші та Гіна проти Албанії» (*Gashi and Gina v. Albania*) заявників (подружню пару) було відсторонено від посад прокурорів у зв'язку з відкриттям кримінального провадження, спричиненого розкриттям інформації в деклараціях про доходи та статки під час переатестації, що тривало щодо першого заявника. Однак після припинення кримінального провадження друга заявниця змогла поновити свою роботу як прокурор лише через 20 місяців без будь-яких інших правових підстав, що перешкождали б поновитися на посаді прокурора. ЄСПЛ визнав, що таке відсторонення від посади судді без належної правової підстави було порушенням статті 8 Конвенції²⁶.

У справі «Севдарі проти Албанії» (*Sevdari v. Albania*) заявницю, яка була прокурором, було звільнено з позбавленням права працювати з довічною заборонаю займатися юридичною

¹⁷ *Xhoxhaj v. Albania*, paras. 12-40.

¹⁸ *Ibid.*, para. 84.

¹⁹ *Ibid.*, para. 230.

²⁰ *Ibid.*, para. 275.

²¹ *Ibid.*, para. 288.

²² *Ibid.*, para. 317.

²³ *Besnik Cani v. Albania*, para. 115.

²⁴ *Xhoxhaj v. Albania*, paras. 413-414.

²⁵ *Nikëhasani v. Albania*, para. 126.

²⁶ *Gashi and Gina v. Albania*, paras. 68-71.

практикою. На основі загальної оцінки конкретних обставин справи ЄСПЛ зазначив, що звільнення заявниці, яке ґрунтувалося на тому факті, що вона не змогла довести, що її чоловік сплатив податок на деякі з його доходів від законної діяльності за попередні два десятиліття, та за відсутності будь-яких ознак недобросовісності чи навмисних порушень самої заявниці, було непропорційним цілям, які ставив процес перевірки²⁷.

У наведених вище справах ЄСПЛ зміг комплексно оцінити різні аспекти запровадження процедури переатестації суддів і прокурорів в Албанії, діяльності органів оцінювання та ухвалених ними рішень. ЄСПЛ не встановив порушення права на справедливий суд чи права на повагу до приватного життя заявників, загалом оцінюючи процедуру переатестації. Отже, встановлено, що процедура переатестації, запроваджена Законом у 2016 р., відповідає змісту Конвенції. ЄСПЛ встановив порушення лише у виняткових випадках, як-от: порушення процедури обрання судді до Спеціальної апеляційної палати у справі «Беснік Кані проти Албанії» (*Besnik Cani v. Albania*) та непропорційність покарання у справі «Севдарі проти Албанії» (*Sevdari v. Albania*).

III. Вплив судових рішень ЄСПЛ у справах щодо реформи системи правосуддя в Албанії на процедуру розширення Європейського Союзу

Рада Європи та Європейський суд з прав людини не мають безпосереднього впливу на процедуру вступу та переговорів між Європейським Союзом і державами-кандидатами. Проте приклад Албанії демонструє, наскільки переплітаються умови та реформи, яких очікує Європейська Комісія, надаючи конкретні рекомендації у відповідних звітах, з практикою ЄСПЛ у конкретних індивідуальних справах. Застосовуючи принцип умовності, Європейська Комісія звертає значну увагу насамперед на питання верховенства права та функціонування судової системи в країнах-кандидатах. Такий підхід спостерігався, зокрема, і в попередніх хвилях розширення.

Вимагаючи відповідності стандартам держав-членів у сфері верховенства права від держав-кандидатів, Європейський Союз протягом тривалого часу не мав власної судової практики. Ця ситуація почала змінюватися, зокрема, з появою судових рішень, що стосуються викликів у сфері верховенства права в деяких державах-членах Європейського Союзу. ЄСПЛ у справі «Джоджай проти Албанії» (*Xhoxhaj v. Albania*), зокрема, цитує рішення Суду справедливості

Європейського Союзу у справах «Європейська Комісія проти Польщі» (*незалежність Верховного суду*) (C-619/18) та «Європейська Комісія проти Польщі» (*незалежність судів загальної юрисдикції*) (C-192/18)²⁸.

Суд справедливості Європейського Союзу формує *acquis* ЄС у сфері верховенства права зазвичай у межах двох процедур: преюдиційне провадження, що встановлює взаємодію між судами і трибуналами держав-членів та Судом справедливості Європейського Союзу; комплекс проваджень щодо забезпечення примусового виконання зобов'язань державами-членами²⁹. Починаючи з 2018 р., коли Суд справедливості ухвалив рішення за преюдиційною процедурою (стаття 267 Договору про функціонування Європейського Союзу) у справі Асоціації португальських суддів³⁰, зміст та обсяг *acquis* ЄС у сфері верховенства права зростають. Значна частина рішень стосується проблем і викликів у сфері верховенства права в Польщі та Угорщині.

Суд справедливості Європейського Союзу опосередковано формує практику і для держав-кандидатів, оскільки їхні реформи на шляху до членства в ЄС мають відповідати *acquis* Європейського Союзу. Проте Суд справедливості Європейського Союзу не має юрисдикції розглядати справи, що стосуються реформ у сфері правосуддя в державах-кандидатах. Зважаючи на те, що всі держави-кандидати на вступ до Європейського Союзу є також членами Ради Європи та підписантами Конвенції про захист прав і основоположних свобод, саме ЄСПЛ непрямо оцінює проведені заходи та реформи у сфері верховенства права.

Рішення ЄСПЛ щодо проведення реформи системи правосуддя в Албанії потрібно сприймати не лише щодо конкретних справ, а й щодо загального впливу. Більшість держав-кандидатів на вступ до Європейського Союзу проходять через певною мірою подібні реформи сфери верховенства права. Наприклад, у звіті Європейської Комісії щодо Молдови за 2023 рік зазначено, що Молдові слід продовжувати реалізацію стратегії реформи юстиції, зокрема процес

²⁸ *Xhoxhaj v. Albania*, paras. 222-229.

²⁹ Тетяна Комарова, Адам Лазовські, *Судова практика Суду справедливості ЄС з питань верховенства права та її значення для України* (Pravo-Justice), 4, https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66a/b96/268/66ab96268605b879785995.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1WS1ZmhXhjdgo-zotDdg8qLXqFyJl8bekpvXfiKGAHbGeJboug3krRfqrA_aem_wcnffZnkL9mUbZUy4LBdnQ.

³⁰ Court of Justice of the European Union, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses v. Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, Judgement of February 27, 2018, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199682&doclang=EN>.

²⁷ *Sevdari v. Albania*, para. 96.

попередньої перевірки та перевірки відповідно до рекомендацій Венеційської комісії³¹. Також у звіті щодо Грузії за 2023 рік Європейська комісія зауважує, що в системі правосуддя Грузії потрібно встановити екстраординарну систему перевірки доброчесності для кандидатів та осіб, які обіймають керівні посади в судовій системі, із залученням міжнародних експертів, які відіграватимуть вирішальну роль у цьому процесі. Окрім цього, Грузія має створити систему ефективного постійного та періодичного декларування активів із залученням міжнародних експертів для виконання наглядової та консультативної функцій³². У звіті щодо України за 2023 рік також ідеться про те, що Україні слід відновити кваліфікаційне оцінювання (перевірку) суддів³³.

Рекомендації Європейської Комісії щодо реформ у сфері верховенства права для кожної держави-кандидата, безумовно, певною мірою є відмінними, проте все-таки мають багато спільних рис і держави-кандидати проходять багато подібних кроків. У такому контексті комплексна судова практика ЄСПЛ щодо конкретних заходів, вжитих під час реформи системи правосуддя в Албанії, може слугувати доволі детальним дороговказом щодо втілення певних

кроків у процесі реформ. Така практика ЄСПЛ фактично стає також частиною *acquis* ЄС у сфері розширення ЄС.

Висновки

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що реформа системи правосуддя 2016 року в Албанії стала однією з найбільш комплексних реформ, які проводила держава-кандидат на вступ до Європейського Союзу. Було запроваджено переатестацію суддів і прокурорів, створено спеціальні органи для виконання такого комплексного завдання. Конкретні заходи реформи було проаналізовано в рішеннях ЄСПЛ за індивідуальними скаргами суддів і прокурорів, звільнених у процесі переатестації.

ЄСПЛ встановив відповідність загальної процедури реформи судової системи положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; лише в кількох справах окремі аспекти було визнано такими, що не відповідають Конвенції: порушення в процедурі призначення одного з членів органу переатестації та непропорційність покарання в одній справі. Водночас правові висновки, викладені в рішеннях ЄСПЛ, мають значно ширший вплив на процедури реформи у сфері верховенства права в інших державах-членах.

Європейська Комісія у своїх звітах оцінює відповідність держав-кандидатів *acquis* Європейського Союзу у сфері верховенства права. За відсутності юрисдикції Суду справедливості Європейського Союзу розглядати справи щодо держав-кандидатів саме правові висновки ЄСПЛ у таких справах (зокрема комплексний аналіз реформи системи правосуддя в Албанії) є прикладом судового тлумачення для проектування та втілення реформи у сфері верховенства права для інших держав-кандидатів.

Список використаної літератури

- Горбачевська, Тамара. «Переатестація суддів та прокурорів: засади легітимності антикорупційної системи у практиці ЄСПЛ». Харківська правозахисна група. <https://lawyer.khpg.org/1528864719>.
- Комарова, Тетяна, Адам Лазовські. *Судова практика Суду справедливості ЄС з питань верховенства права та її значення для України*. Pravo-Justice. https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66a/b96/268/66ab96268605b879785995.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1WS1ZmhXhjdg0-zotDdg8qLXqFyJ18bekpvXfiKGAHbGeJboug3kRfqrA_aem_wcnfFZnkL9mUbZUy4LBdnQ.
- Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Commission's Opinion on Albania's application for membership of the European Union, SEC(2010) 1335 final, November 9, 2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010SC1335>.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2016 report, SWD(2016), 364 final, November 9, 2016. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/20c77a35-937b-4a73-951c-3faa14410c0d_en?filename=20161109_report_albania.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2018 report, SWD(2018), 151 final, April 17, 2018. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/7918821e-f60b-40dc-abf2-f3c2edc495e8_en?filename=20180417-albania-report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2019 report, SWD(2019), 215 final, May 29, 2019. <https://neighbourhood-enlargement>.

- ec.europa.eu/document/download/d14ab736-12ef-4892-bf95-51d7de7a2840_en?filename=20190529-albania-report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Republic of Moldova 2023 report, SWD(2023), 698 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/d8ef3ca9-2191-46e7-b9b8-946363f6db91_en?filename=SWD_2023_698%20Moldova%20report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Georgia 2023 report, SWD(2023), 697 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_697%20Georgia%20report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Ukraine 2023 report, SWD(2023), 699 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf.
- Court of Justice of the European Union. *Associação Sindical dos Juízes Portugueses v. Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117. Judgement of February 27, 2018. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199682&doclang=EN>.
- European Council Conclusions of June 26-27, 2014, EUCO 79/14, June 27, 2024. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf>.
- European Court of Human Rights. *Besnik Cani v. Albania*, 37474/20, 4 October 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219773>.
- European Court of Human Rights. *Gashi and Gina v. Albania*, 29943/18, 4 April 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223923>.
- European Court of Human Rights. *Nikëhasani v. Albania*, 58997/18, 13 December 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221479>.
- European Court of Human Rights. *Sevdari v. Albania*, 40662/19, 13 December 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221482>.
- European Court of Human Rights. *Xhoxhaj v. Albania*, 15227/19, 9 February 2021. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208053>.
- Maxhuni, Bardha, and Umberto Cucchi. *An analysis of the Vetting Process in Albania*. Group for Legal and Political Studies, Policy Analysis No. 01/2017, June 2017. <https://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2017/06/Policy-Analysis-An-Analysis-of-the-Vetting-Process-in-Albania.pdf>.
- Xhepa, Ina. "Xhoxhaj v. Albania: the aftermath of the vetting process in Albania." Strasbourg Observers, June 25, 2021. <https://strasbourgobservers.com/2021/06/25/xhoxhaj-v-albania-the-aftermath-of-the-vetting-process-in-albania/>.

Bibliography

- Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Commission's Opinion on Albania's application for membership of the European Union, SEC(2010) 1335 final, November 9, 2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010SC1335>.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2016 report, SWD(2016), 364 final, November 9, 2016. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/20c77a35-937b-4a73-951c-3faa14410c0d_en?filename=20161109_report_albania.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2018 report, SWD(2018), 151 final, April 17, 2018. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/7918821e-f60b-40dc-abf2-f3c2edc495e8_en?filename=20180417-albania-report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Albania 2019 report, SWD(2019), 215 final, May 29, 2019. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/d14ab736-12ef-4892-bf95-51d7de7a2840_en?filename=20190529-albania-report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Republic of Moldova 2023 report, SWD(2023), 698 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/d8ef3ca9-2191-46e7-b9b8-946363f6db91_en?filename=SWD_2023_698%20Moldova%20report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Georgia 2023 report, SWD(2023), 697 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_697%20Georgia%20report.pdf.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Ukraine 2023 report, SWD(2023), 699 final, November 8, 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf.
- Court of Justice of the European Union. *Associação Sindical dos Juízes Portugueses v. Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117. Judgement of February 27, 2018. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199682&doclang=EN>.
- European Council Conclusions of June 26-27, 2014, EUCO 79/14, June 27, 2024. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf>.
- European Court of Human Rights. *Besnik Cani v. Albania*, 37474/20, 4 October 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219773>.
- European Court of Human Rights. *Gashi and Gina v. Albania*, 29943/18, 4 April 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223923>.
- European Court of Human Rights. *Nikëhasani v. Albania*, 58997/18, 13 December 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221479>.
- European Court of Human Rights. *Sevdari v. Albania*, 40662/19, 13 December 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221482>.
- European Court of Human Rights. *Xhoxhaj v. Albania*, 15227/19, 9 February 2021. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208053>.
- Horbachevska, Tamara. "Pereatestatsiia suddiv ta prokuroriv: zasady lehytymnosti antykoruptsiinoi systemy u praktytsi YeSPL" ["Re-evaluation of judges and prosecutors: the principles of legitimacy of the anti-corruption system in the case law of the ECHR"]. Kharkiv Human Rights Protection Group. <https://lawyer.khpg.org/1528864719> [in Ukrainian].
- Komarova, Tetiana, and Adam Lazovski. *Sudova praktyka Sudu spravedyvosti YeS z pytan verkhovenstva prava ta yii znachennia dlia Ukrainy* [Case law of the Court of Justice of the EU on the rule of law and its significance for Ukraine]. Pravo-Justice. https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66a/b96/268/66ab96268605b879785995.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1WS1ZmhXhjd0-zotDdg8qLXqFyJl8bekpVXfKGAHbGeJboug3kRfqrA_aem_wcnffZnkl9mUubZUy4LBDnQ [in Ukrainian].
- Maxhuni, Bardha, and Umberto Cucchi. *An analysis of the Vetting Process in Albania*. Group for Legal and Political Studies, Policy Analysis No. 01/2017, June 2017. <https://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2017/06/Policy-Analysis-An-Analysis-of-the-Vetting-Process-in-Albania.pdf>.
- Xhepa, Ina. "Xhoxhaj v. Albania: the aftermath of the vetting process in Albania." Strasbourg Observers, June 25, 2021. <https://strasbourgobservers.com/2021/06/25/xhoxhaj-v-albania-the-aftermath-of-the-vetting-process-in-albania/>.

Mykola Kolotylo

JUDICIAL SYSTEM REFORM IN ALBANIA IN THE CONTEXT OF ACCESSION PROCESS TO THE EUROPEAN UNION

Abstract

This article examines the reform of the justice system in Albania since 2016 through the lens of the accession procedure to the European Union and the practice of the European Court of Human Rights in individual cases against Albania. The first part is devoted to the analysis of the general context in which the reform of the justice system in 2016 was implemented in Albania and examines its main elements. The relevant reports of the European Commission regarding Albania are considered in this part with a focus on recommendations concerning the judiciary.

The second part analyses the key judgements of the European Court of Human Rights regarding the process of reforming the justice system in Albania since 2016 based on individual applications of judges and prosecutors who were dismissed from their positions as a result of the re-evaluation procedure. These judgements include the following cases: *Besnik Cani v. Albania*, *Gashi and Gina v. Albania*, *Nikëhasani v. Albania*, *Sevdari v. Albania*, and *Xhoxhaj v. Albania*. In particular, the following aspects were considered: the status of bodies created to reassess judges and prosecutors, their independence and impartiality; as well as the proportionality of the interference in the private life of the applicants.

Finally, the article aims to assess the impact of judgements in specific cases of the European Court of Human Rights on the accession procedure of Albania and other candidate states to the European Union. The article scrutinizes the reports of the European Commission regarding other candidate states in terms of the recommendations provided related to the judiciary and the rule of law. The article demonstrates the interrelation between the accession process to the European Union and the relevant judgements of the European Court of Human Rights analysing the judgements and key reports concerning other candidate countries. In particular, the reports of the European Commission concerning Georgia, Moldova, and Ukraine are considered. It is argued that the conclusions obtained in individual cases regarding the reform of the justice system in Albania should be interpreted in a much broader context of the procedure of accession to the European Union of other candidate states.

Keywords: rule of law, European Court of Human Rights, evaluation of judges and prosecutors, candidate state, enlargement of the European Union.

Матеріал надійшов 19.08.2024

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)